

Handreiking evaluatie toelatings- en selectiebeleid

April 2021

Deze handreiking is tot stand gekomen naar aanleiding van de learning community toelating en selectie op 2 november 2020. De learning communities worden georganiseerd door de Vereniging van Universiteiten (VSNU) in samenwerking met Centre of Expertise in Admission (UU).

Deze handreiking is geschreven door een aantal leden van het onderzoekersnetwerk toelating en selectie:

- [Dr. Sebastiaan Steenman](#) (Universiteit Utrecht)
Expertise in selectie, in het bijzonder alignment en hogere orde cognitieve vaardigheden.
- [Dr. Kitty Cleutjens](#) (Universiteit Maastricht)
Expertise in selectie Geneeskunde, toegankelijkheid, beleid en beheer t.a.v. selectie, assessment.
- [Dr. Sanne Schreurs](#) (Universiteit Utrecht)
Expertise in selectie voor de bachelor, validiteit, en medische studies.
- [Timon de Boer](#), MSc (Universiteit Utrecht)
Expertise in masterselectie, educational data mining, en motivatiebrieven.
- [Gijsbert van Elven](#) (Universiteit Utrecht)
Ondersteuning onderzoekersnetwerk.

Voor goede selectie is betekenisvolle evaluatie van groot belang. Inmiddels is er in de Nederlandse context op verschillende plekken ervaring opgedaan met die evaluatie. Die ervaring is voldoende om een aanzet te maken voor een handreiking waarin de belangrijke uitgangspunten van goede evaluatie zijn uitgewerkt. De basis van dit document ligt bij de bijeenkomst van de VSNU learning community toelating en selectie van 2 november 2020, waarin ervaringen en wetenschappelijk onderzoek rond het evalueren van selectie zijn uitgewisseld. Deze basis is uitgebreid met wetenschappelijk onderzoek naar dit thema. De voorbeelden in de tekstwolkes zijn voorbeelden uit de learning community van 2 november. Lees [hier](#) meer over die learning community.

In deze handreiking komen acht uitgangspunten van goede evaluatie van selectie naar voren. Deze worden besproken, samen met handvatten om de uitgangspunten vorm te geven en enkele korte voorbeelden vanuit de bijeenkomst van de learning community voor hoe dat nu op instellingen gebeurt. Deze acht uitgangspunten zijn bedoeld om een handreiking voor goede evaluatie van selectie te geven, en om opleidingen en instellingen die de evaluatie van selectie willen vormgeven te ondersteunen.

Het onderzoekersnetwerk selectie (ONS) kan vanuit wetenschappelijk onderzoek helpen bij specifieke vragen bij de vormgeving van evaluatie en de selectie zelf.

Uitgangspunt 1: heldere aansluiting instrumenten bij opleiding

Voor de evaluatie van selectie moet eerst helder zijn wat de verschillende instrumenten die tijdens de selectie worden gebruikt beogen te voorspellen. Vwo-cijfers kunnen bijvoorbeeld goed gebruikt worden om iets te zeggen over de kennis- en begripstoetsen in de opleiding, terwijl andere instrumenten gebruikt worden om te kijken of de specifieke didactiek in de opleiding bij de kandidaat past. Dat resulteert in een onderbouwde theorie over hoe selectie is verbonden aan zowel de doelen van de opleiding waarvoor de selectie wordt ontwikkeld als het onderwijs en de toetsing binnen die opleiding. Dit heet alignment van selectie.

Select-UU

In het Select-UU-project worden de selectieprocedures van alle 12 selecterende bacheloropleidingen aan de Universiteit Utrecht jaarlijks systematisch onderzocht en geëvalueerd vanuit het principe van alignment. In dit onderzoek worden resultaten van de verschillende selectie-instrumenten gekoppeld aan de getoetste vaardigheden in de opleiding. Op basis van de resultaten uit dit onderzoek worden de selectieprocedures waar nodig aangepast. Interventie wordt zo direct gekoppeld aan de feedback.

Effectiviteitsonderzoek selectietoets opleiding Psychologie (UvA)

In dit onderzoeksproject werd aan een groep studenten gevraagd de effectiviteit van de selectietoets bij de opleiding Psychologie te onderzoeken. In dit onderzoek werd een een-op-een vergelijking gemaakt tussen cijfers voor de selectietoets en verschillende cijfers in de opleiding. Bovendien werd er in dit onderzoek onderscheid gemaakt tussen Nederlandse en internationale studenten.

Voor de evaluatie moet deze link tussen selectie en meetbare prestaties binnen (of buiten/na) de opleiding helder zijn, dat is de enige manier om te kunnen toetsen of de selectie ook daadwerkelijk valide is. Het is daarbij belangrijk dat studenten op verschillende manieren succesvol kunnen zijn. Niet elk instrument is bedoeld om hetzelfde te voorspellen. Het ligt dan ook voor de hand dat selectieprocedures meerdere instrumenten gebruiken om verschillende relevante vaardigheden van kandidaten mee te kunnen nemen. In de evaluatie moet dan ook oog zijn voor die differentiatie.

The quest for validity: onderzoek naar selectie voor opleiding Geneeskunde (UM) [↗](#)

In het promotieonderzoek van Sanne Schreurs werd de validiteit van de selectieprocedure van de opleiding Geneeskunde onderzocht. Deze selectieprocedure is opgezet volgens het principe van alignment en volgt een strakke blauwdruk. Naast het koppelen van de resultaten van de verschillende selectie-instrumenten aan de getoetste vaardigheden in zowel de bachelor als de master is ook de interne structuur en item functioning van de diverse selectieonderdelen onderzocht. De presentatie van de keynote bij de learning community door Sanne Schreurs en Kitty Cleutjes hierover, is [hier](#) [↗](#) te vinden.

In de evaluatie betekent dit dat de prestaties van studenten op verschillende selectie-instrumenten wordt vergeleken met verschillende prestaties binnen de opleiding. Dat betekent dat het niet enkel vergeleken wordt met het gemiddelde cijfer dat in het eerste jaar wordt behaald, of met het al dan niet uitvallen van studenten.

Uitgangspunt 2: geïnformeerd door wetenschappelijke kennis

Selectie-instrumenten behoren te zijn afgestemd op de beschikbare kennis over toelatings- en selectiebeleid. Het periodiek toetsen van de assumpties achter instrumenten aan de state-of-the-art kennis op dit gebied, zowel internationaal als specifiek in de Nederlandse context, is essentieel. Hierin kan het onderzoekersnetwerk een vraagbaakrol vervullen.

Uitgangspunt 3: toetsen op bias

Selectie-instrumenten worden getoetst op impliciete 'biases'. Specifieke groepen kandidaten worden niet onevenredig bevoordeeld of benadeeld door de gebruikte selectie-instrumenten. Dit kan zowel door de instrumenten zelf tegen het licht te houden, als door prestaties van verschillende groepen op instrumenten te evalueren.

Kijk bijvoorbeeld of in instrumenten voorkennis wordt vereist die voor de ene groep directer aanwezig is dan voor de andere groep. Stel liever geen vragen waarbij het een groot voordeel oplevert wanneer ouders dezelfde opleiding gevolgd hebben of in het werkveld van de opleiding werken. Ook voorbeelden die consequent uitgaan van een bepaalde achtergrond kunnen bias veroorzaken. Evalueer ook of de beoordeling van het werk van kandidaten zo objectief mogelijk gebeurt. Veel individuele interpretatieruimte introduceert snel bias.

Voorbeeld

Een ongestructureerde beoordeling door 1 persoon van een motivatiebrief van kandidaten, of het gebruiken van voor een deel van de kandidaten onbekende of onrealistische casus kan bijvoorbeeld zorgen voor dergelijke biases.

Uitgangspunt 4: de organisatie van de selectie

Aansluitend op het vorige punt is de organisatie rondom de selectie onderwerp van evaluatie. Daarbij speelt mee dat de procedure geen ruimte moet geven voor persoonlijke voorkeuren, scores zo objectief mogelijk zijn, meerdere mensen betrokken zijn en een selectiecommissie breed is samengesteld. Studentbetrokkenheid bij de vormgeving van selectie heeft toegevoegde waarde.

Uitgangspunt 5: regels en richtlijnen

In de organisatie van de selectieprocedure wordt blijvend geëvalueerd of het beleid voldoet aan de regelgeving en de richtlijnen die er zijn rondom toelatings- en selectiebeleid. Hierbij is ook een goede verantwoording voor alle keuzes die er in de selectieprocedure worden gemaakt steeds beschikbaar. Daarbij is ook aandacht nodig voor data-beveiliging en privacy van de kandidaten en voor de inspraak van medezeggenschap.

Toepassing Kader Toelating Master Radboud Universiteit

Aan de Radboud Universiteit is een toepassing van het kader toelating master ontwikkeld. Dit bestaat uit een handleiding met bijbehorende checklist voor het inrichten, structureren en evalueren van selectieprocedures en helpt bovendien bij het aanwakkeren van dialoog over de selectieprocedure. De checklist is [hier](#) te vinden.

Uitgangspunt 6: effectiviteit

In de evaluatie van een selectieprocedure is het ook van belang om te evalueren of de selectie-instrumenten niet te veel dezelfde vaardigheden, eigenschappen of kenmerken van kandidaten bevragen. Het is een belangrijk criterium om de selectieprocedure effectief vorm te geven, ook om kandidaten en opleidingen niet onnodig veel te belasten. Hierbij hoort de vraag of meerdere selectie-instrumenten bedoeld zijn om dezelfde vaardigheden van kandidaten te meten, terwijl minder instrumenten dat ook voldoende betrouwbaar doen (zie ook het eerste punt). Daarnaast hoort hierbij de vraag of er valide alternatieven zijn die minder tijd van kandidaten of van de opleiding vragen.

Voorbeeld

Kijk goed of het toegevoegde waarde heeft om bepaalde selectiemethoden (naast elkaar) te gebruiken.

Meerdere toetsen gebruiken is goed voor de betrouwbaarheid. Vwo-cijfers bestaan al uit een groot aantal toetsen. Als vwo-cijfers en de kennistoets dezelfde functie hebben in de selectie, en de kennistoets gaat niet ook bijvoorbeeld over een specifieke vorm van informatieverwerking die aansluit bij de opleiding, dan is het goed om te kijken of het gebruik van beide voldoende toegevoegde waarde heeft.

Uitgangspunt 7: kosten en baten

In de evaluatie van een selectieprocedure is het van belang om naast het meenemen van de kosten, ook de baten mee te nemen. Denk dus zowel aan de kosten voor de organisatie van de selectie, als aan de opbrengsten van een goede aansluiting tussen student en opleiding.

Kosten-baten analyse

Bij de opleiding geneeskunde van de Universiteit Maastricht zijn relevante kosten en baten meegenomen in een evaluatie van de kosteneffectiviteit van de selectieprocedure. Naast de directe kosten van de selectie, is daarbij ook het voorkomen van uitval en studievertraging meegenomen. Na het vergelijken van de kosten en opbrengsten gedurende de gehele bacheloropleiding blijkt dat de uitgebreide en relatief dure selectieprocedure kosteneffectief is ten opzichte van de voor de opleiding "gratis" lotingsprocedure.

Uitgangspunt 8: creativiteit en vernieuwing

Het toetsen van de efficiëntie en validiteit van instrumenten en assumpties vraagt om enige creativiteit en vernieuwende evaluatiemethodes. Daarvoor kan het nodig zijn om onderzoekers vanuit de instelling te betrekken of te informeren bij het onderzoekersnetwerk. Wanneer het ook met creatieve, geavanceerde oplossingen niet lukt om instrumenten en assumpties te toetsen, ook over meerdere cohorten, moet dat in principe betekenen dat die niet langer mee worden genomen in de selectieprocedure.

Voorbeeld mastertoelating Geowetenschappen

Bij de mastertoelating bij de faculteit Geowetenschappen aan de Universiteit Utrecht wordt in de evaluatie bijvoorbeeld gewerkt met automatische tekstanalyse van motivatiebrieven en worden de effecten van de cognitieve afstand tussen bacheloropleiding en masteropleiding onderzocht.

De ontwerpprincipes van deze handreiking

De acht uitgangspunten in deze handreiking hangen sterk met elkaar samen. Ze zijn breed ingestoken, met niet alleen oog voor de selectie-instrumenten en criteria, maar ook voor het selectieproces en de tijdsinvestering van zowel kandidaten als opleiding. In alle gevallen vragen zij om een heldere link tussen evaluatie en gevolgen daarvan voor de toekomst van de selectiepraktijk. Het zijn algemene uitgangspunten die voor alle opleidingen gelden, met behoud van ruimte in hoe de selectie eruitziet vanwege de specifieke eigenschappen van de opleiding. Wanneer immers voor een andere opleiding wordt geselecteerd zullen ook andere vaardigheden nodig zijn. Selectie is ondersteunend om de juiste student op de juiste plek te krijgen. Goede evaluatie versterkt dit uitgangspunt en deze handreiking helpt daarbij.

Een brede selectie heeft waarde omdat academische opleidingen verschillende vaardigheden van studenten vragen, maar alleen die vaardigheden die valide en betrouwbaar gemeten worden hebben een plaats in een selectieprocedure. Als laatste is de handreiking uitgesproken in het belang van zo goed mogelijke, door beschikbaar onderzoek en evaluatie geïnformeerde selectie om bias tegen te gaan.